

Krzysztof Parzych

**Zróżnicowanie przestrzenne zagranicznych destynacji
turystycznych młodzieży na przykładzie wyjazdów
turystycznych młodzieży licealnej
Słupska i Częstochowy**

Wstęp

Jednym z nadrzędnych problemów w badaniach migracji turystycznych jest zagadnienie destynacji turystycznych. Problematyka destynacji turystycznych i ich determinant stanowi współcześnie jedno z częściej podejmowanych zagadnień w literaturze obcojęzycznej. Do Polski termin ten przenika w ostatnich latach z literatury anglojęzycznej (*tourism destination*). W dalszym ciągu jednak jest on stosunkowo rzadko używany i pojawia się najczęściej w kontekście analiz przestrzennych rozkładu krajowego i międzynarodowego ruchu turystycznego. Dla wyrażenia kierunków ruchu turystycznego znacznie częściej używa się innych określeń, np. przestrzeń turystyczna, zasięg przestrzenny wyjazdów, kierunki podróży, spośród których zwłaszcza określenie „przestrzeń turystyczna” doczekało się wielu opracowań terminologicznych i metodologicznych (Glücksman 1935, Warszńska, Jackowski 1978, Bartkowski 1986, Ostrowski 1988, Matczak 1992, Stachowski 1993, Liszewski 1995).

W niniejszym artykule pojęcia przestrzeni turystycznej i destynacji turystycznej używane są zamiennie. Przestrzeń turystyczna jest rozumiana jako część przestrzeni geograficznej, obejmująca miejscowości, regiony o określonych walorach turystycznych środowiska geograficznego i walorach recepcyjnych, będących miejscem realizacji wyjazdów turystycznych.

Zagadnienie destynacji turystycznych w artykule rozpatrywano na przykładzie turystyki młodzieży licealnej. Podstawowy materiał źródłowy do podjętych rozważań stanowiły wyniki badań ankietowych, które przeprowadzono w 2002 r. w dwóch miastach: Słupsku i Częstochowie. Wybór dwóch różnych miast był celowy i podyktowany próbą weryfikacji wpływu miejsca zamieszkania turysty i jego warunków geograficznych na podejmowane wybory w zakresie destynacji turystycznych przeszłych, aktualnych i przyszłych.

Młodzież szkolna jest najczęściej uczestniczącą grupą społeczeństwa w ruchu turystycznym. Potwierdzają to najwyższe na tle innych grup wskaźniki aktywności i frekwencji turystycznej (Lubowicz-Giereluk 2000, Łaciak 2003, 2005). Dotychczasowe badania nad turystyką młodzieży miały formę pojedynczych studiów przypadku (Matczak 1993, 1996, Lubowicz 1999, Lubowicz-Giereluk 2000) lub ogólnopolskich badań panelowych (Łaciak 1997, 1999, 2003).

Turystyka zagraniczna mieszkańców Polski przez wiele lat była w znacznym stopniu utrudniona, co było efektem znaczących utrudnień w przemieszczaniu się ludności i ograniczeń o charakterze paszportowo-wizowym. Uczestnictwo młodzieży polskiej w turystyce do początku lat 90., a więc początku zmian ustrojowych w Polsce, miało z reguły jednolitą formę zorganizowaną w formie obozów stacjonarnych, kolonii i obozów wędrownych w byłych krajach socjalistycznych. Wyjazdy były organizowane na zasadzie wymiany grup młodzieży pomiędzy Polską i innymi krajami socjalistycznymi. Indywidualne podróże stanowiły znikomy procent ogółu podróży zagranicznych. Dopiero początek lat 90. przynosi zmiany ustrojowe w Polsce, a wraz z nimi „uwolnieniu” ulega również masowa turystyka zagraniczna.

Głównym elementem każdej przestrzeni turystycznej są walory środowiska naturalnego lub (oraz) antropogeniczne.

Zdaniem J. Stachowskiego (1987) przestrzeń turystyczną w każdym jednostkowym akcie percepcji konstytuują najatrakcyjniejsze miejscowości oraz regiony turystyczne w danym kraju. Można więc przyjąć za J. Stachowskim, że wybór przestrzeni realizacji potrzeb turystycznych jest wyborem świadomym i uwarunkowanym stopniem wiedzy uczestnika ruchu turystycznego na temat potencjalnych atrakcji turystycznych danego państwa, regionu, miejscowości.

Ponadto przestrzeń ta w odniesieniu do uczestników ruchu turysty-

cznego ma różny zasięg i charakteryzuje się zróźnicowaną dynamiką. O przydatności przestrzeni turystycznej zdaniem J. Warszzyńskiej oraz A. Jackowskiego (1978) decyduje również zagospodarowanie terenu. Zdaniem autora istotnym elementem jest także dostępność miejsca o preferowanych przez turystę walorach. Potwierdzają to badania innych autorów (Lancaster 1966, Ostrowski 1972 i inni). S. Ostrowski (1972) podkreśla, że przy wyborze kierunków podejmowanych podróży brana jest pod uwagę dostępność komunikacyjna oraz czynniki o charakterze informacyjnym, propagandowym.

Według A. Matczaka (1992) wybór miejsca wyjazdu turystycznego jest najistotniejszą decyzją przy podejmowaniu podróży turystycznych, natomiast w miarę wzrostu udziału w ruchu turystycznym turysta nabiera coraz więcej doświadczenia, co z kolei wpływa na wzrost zainteresowania kolejnymi podróżami.

Analiza przestrzeni turystycznej krajowych wyjazdów młodzieży w świetle literatury wskazuje, że dominującymi kierunkami podróży są obszary wybrzeża, gór, pojezierzy, interesujących miast. Wskazują na to badania wielu autorów (Ostrowski 1972, Matczak 1993, Lubowicz 1996, 1999, Różycki 2001, Parzych 2002, 2003, Łaciak 2003, 2005). Natomiast w międzynarodowym ruchu turystycznym dominują kraje Europy z koncentracją w regionie basenu Morza Śródziemnego, Europy Zachodniej, Północnej i Europy Środkowo-Wschodniej. Poza Europą najczęściej odwiedzane są Ameryka Północna oraz południowo-wschodnia Azja.

W przedstawionym artykule starano się zidentyfikować zasięg przestrzenny podejmowanych przez młodzież podróży turystycznych. W celu określenia zmian zagranicznych destynacji zasięg ten określono w ujęciu dynamicznym, dokonując identyfikacji przestrzeni wyjazdów dotychczasowych, aktualnych oraz wyjazdów planowanych w przyszłości.

Badania ankietowe przeprowadzono na przełomie maja i czerwca 2002 r. we wszystkich państwowych liceach ogólnokształcących Słupska i Częstochowy. Wzięło w nich udział ok. 2000 osób, w tym 1412 z Częstochowy oraz 550 ze Słupska. Próba miała charakter losowy, warstwowy i proporcjonalny.

Przestrzeń turystyczna dotychczasowych zagranicznych wyjazdów turystycznych

Analiza rozkładu przestrzennego zagranicznych wyjazdów przeszłych objęła wszystkie podróże do roku 2001. Zaklasyfikowano je do trzech poziomów:

- odwiedzonych miejscowości,
- odwiedzonych krajów, zgodnie z obowiązującym podziałem politycznym świata,
- regionów turystycznych świata, zgodnym z podziałem świata na regiony turystyczne według UNWTO (2005).

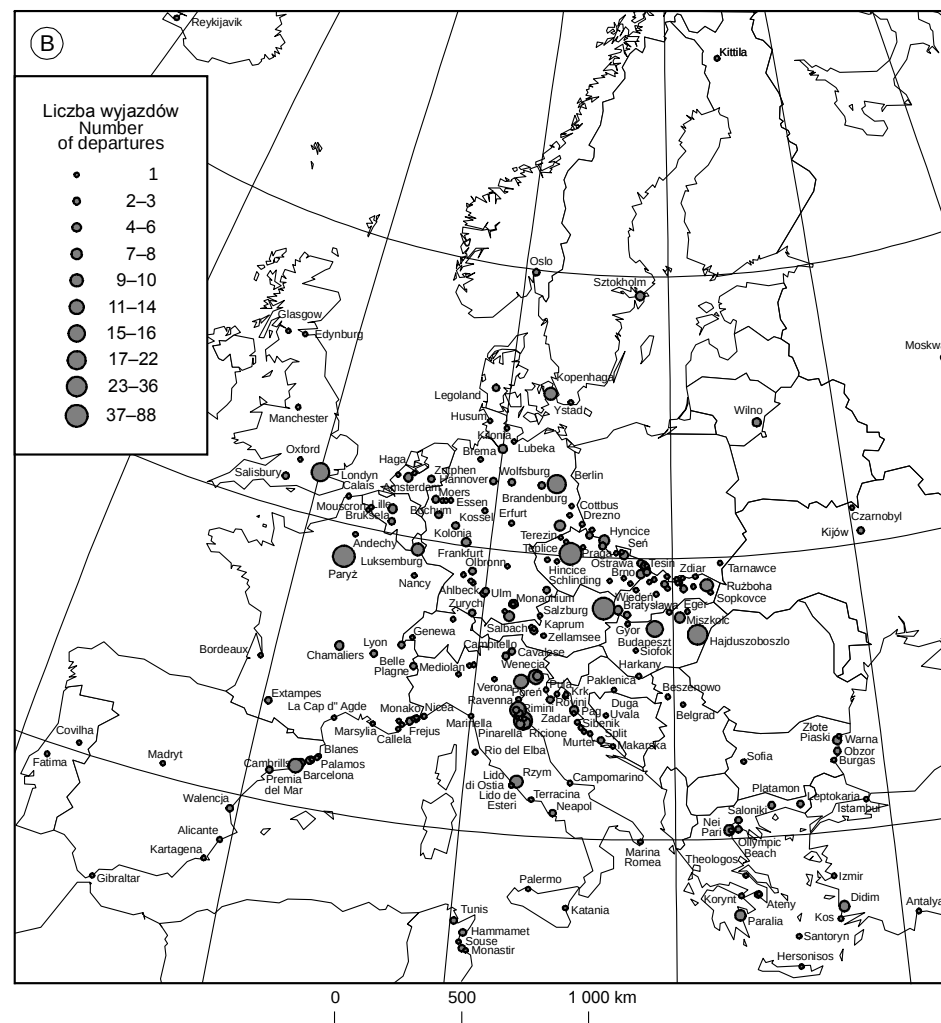
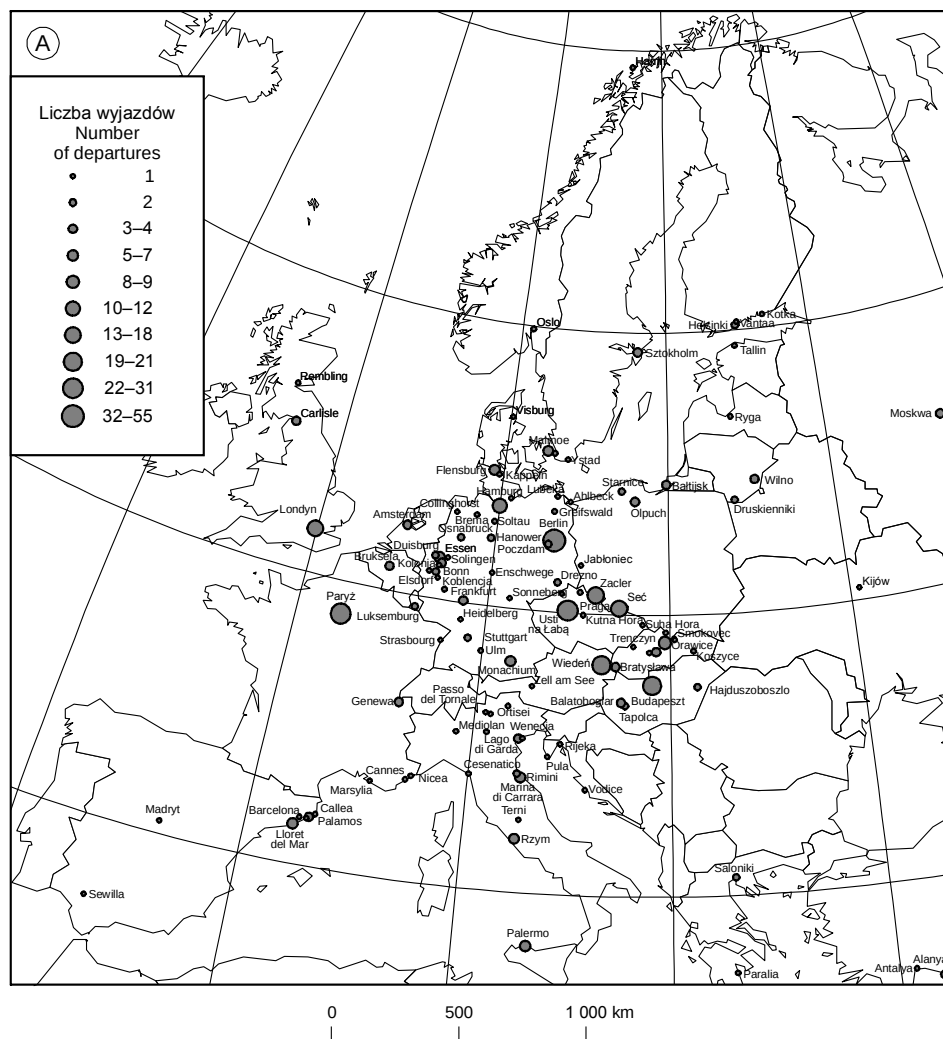
W zagranicznych wyjazdach turystycznych w przeszłości wzięło udział ok. 30% ogółu badanej populacji młodzieży słupskiej. Podróże zagraniczne tej grupy odznaczały się wysokim stopniem koncentracji. Prawie 98% wyjazdów zrealizowano w czterech obszarach turystycznych Europy (rys. 1A).

Najwięcej tych podróży młodzież ze Słupska odbyła do krajów Europy Zachodniej. Stanowiły one 39% ogółu wyjazdów zagranicznych. Najczęściej wyjeżdżano do Niemiec (183 wyjazdy – 67% ogółu wyjazdów do krajów Europy Zachodniej), Francji (51), Austrii (44) oraz Wielkiej Brytanii (38).

Drugi w kolejności liczby wyjazdów obszar obejmuje kraje Europy Środkowo-Wschodniej. Był on celem blisko 35% (322 wyjazdy) wszystkich podróży zagranicznych młodzieży licealnej Słupska. Najczęściej odwiedzanymi krajami w tym regionie były Czechy (166 wyjazdów), Słowacja (167) oraz Węgry (55).

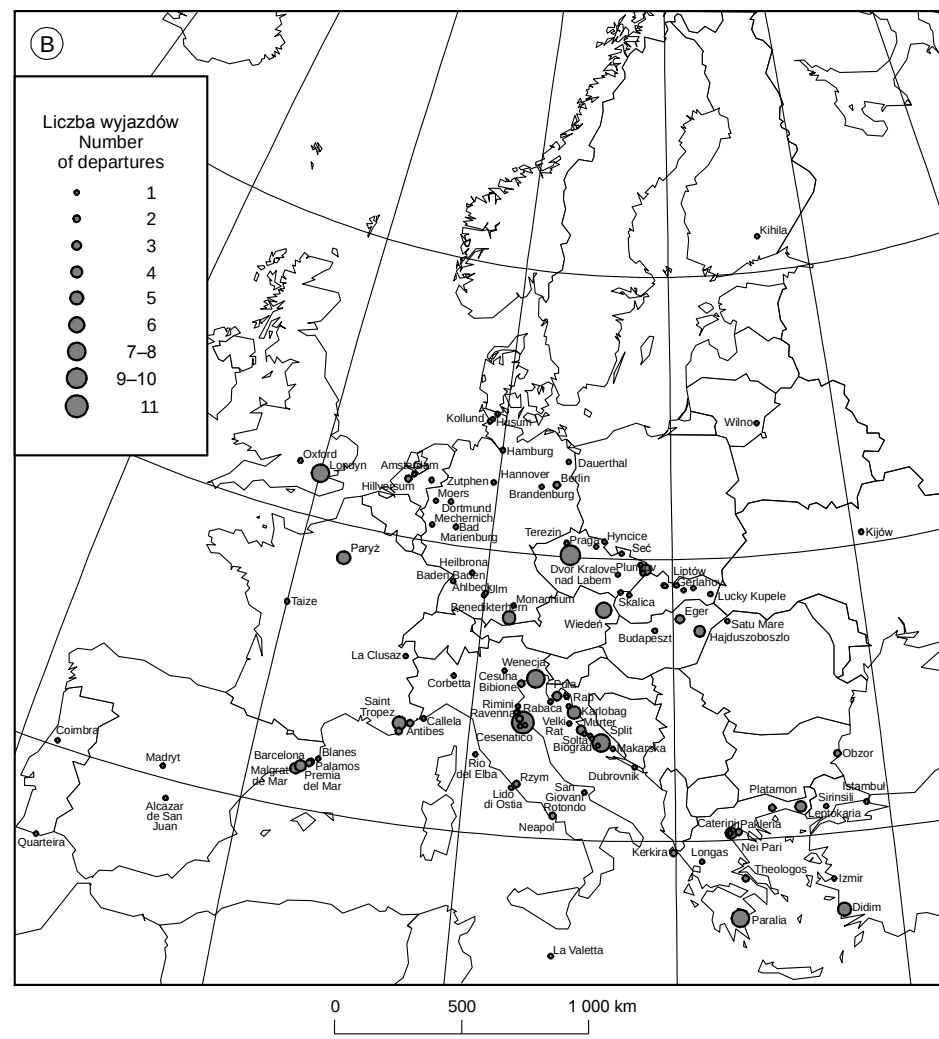
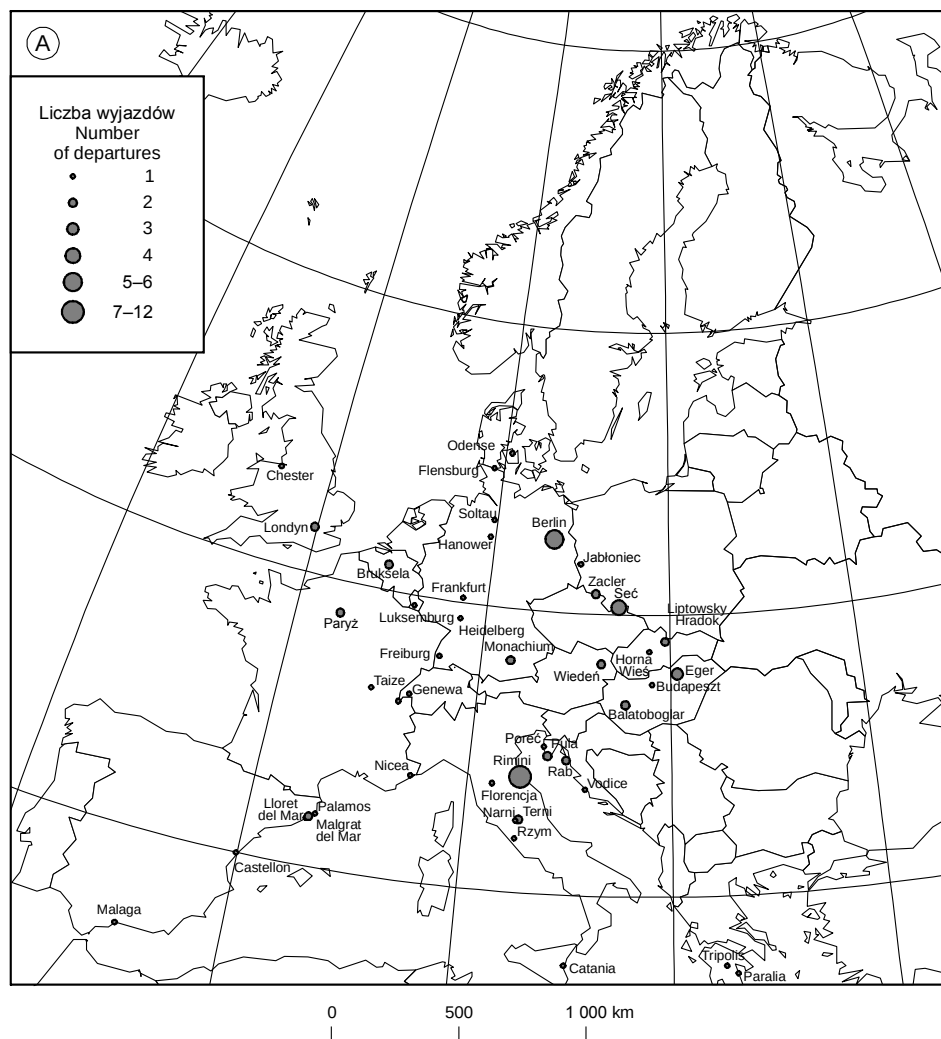
W basenie Morza Śródziemnego zrealizowano 19% ogółu wyjazdów zagranicznych. Najczęściej odwiedzane w tym regionie były Włochy (95 wyjazdów), Hiszpania (49), Grecja (21) oraz Chorwacja (14). Ponadto nieco wyższy był również w przypadku młodzieży licealnej Słupska udział podróży do krajów skandynawskich (5,3% ogółu wyjazdów zagranicznych).

Wyjazdy do krajów pozaeuropejskich miały charakter incydentalny, wśród nich były wyjazdy do USA, Egiptu, Turcji oraz Gruzji. Ogółem młodzież licealna Słupska odbyła w przeszłości (przed 2001 r.) 927 zagranicznych podróży, w trakcie których odwiedziła ok. 120 miejscowości, 42 krajów oraz 8 regionów turystycznych świata.

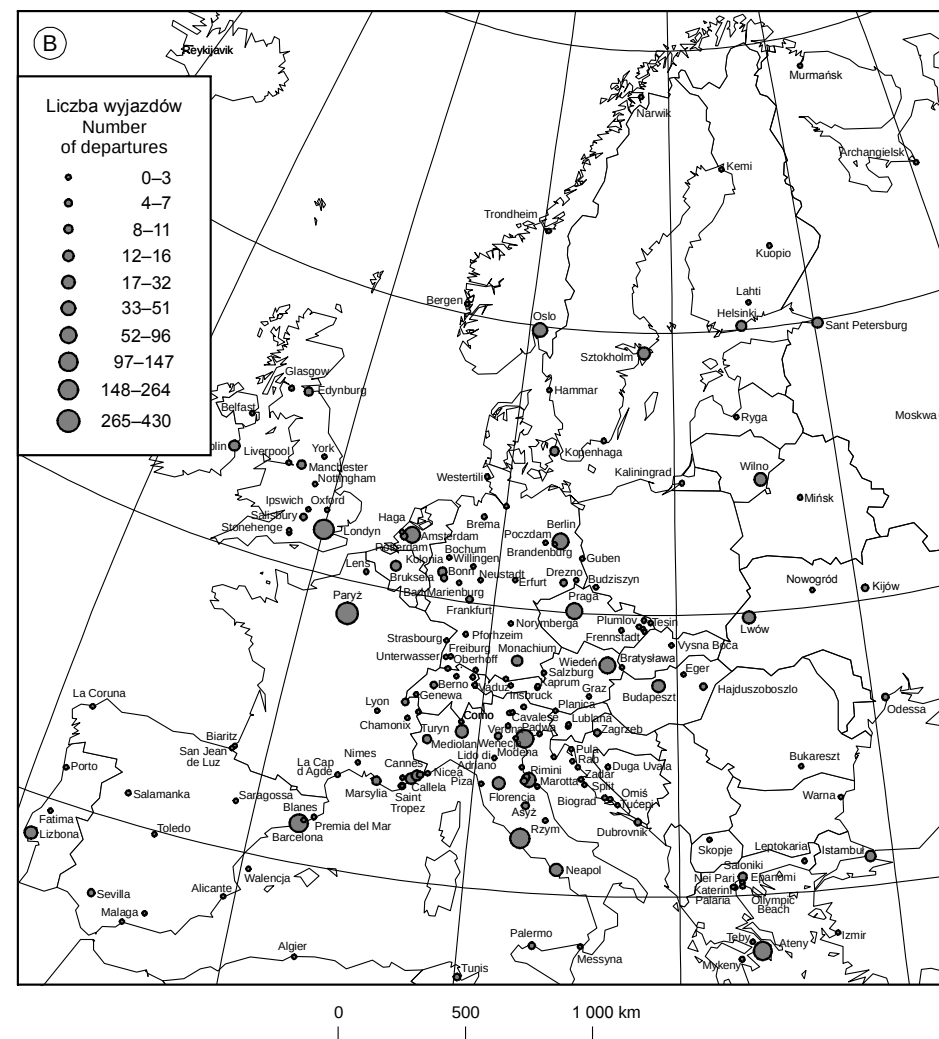
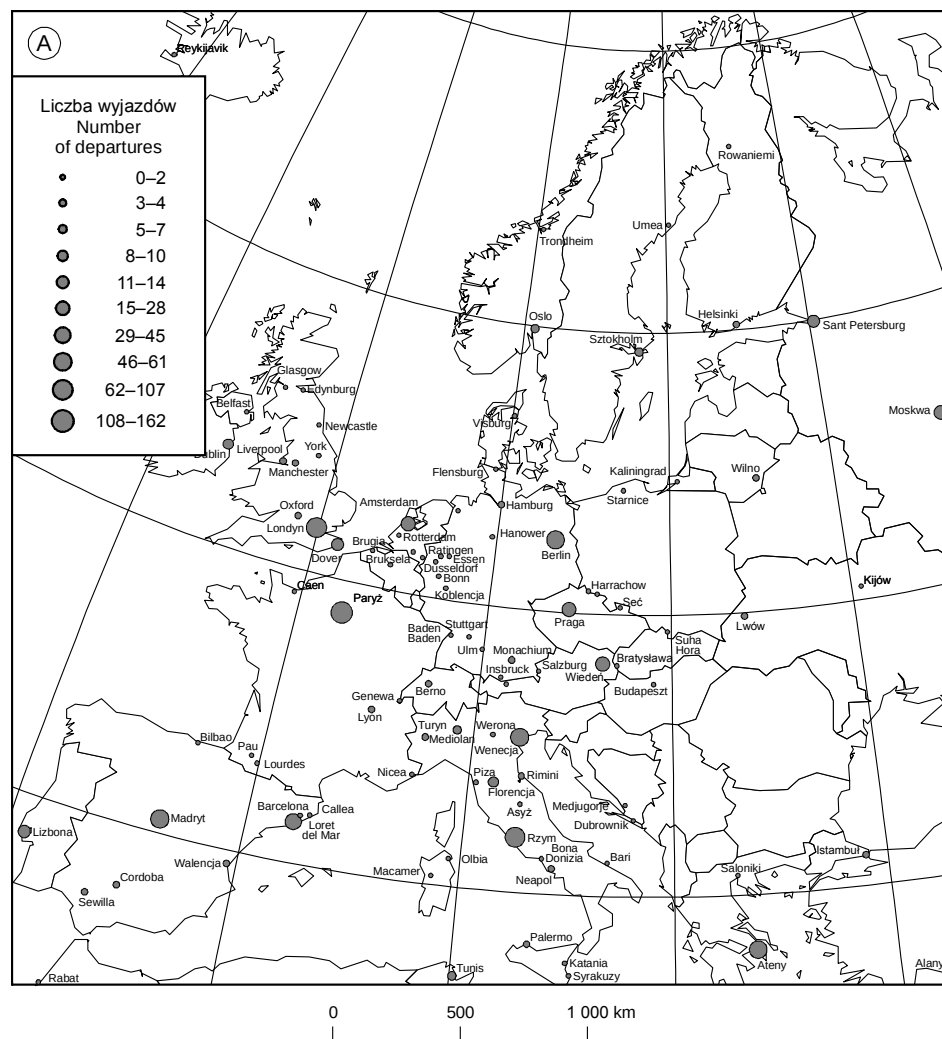
Rys. 1. Rozkład przestrzenny dotychczasowych zagranicznych wyjazdów turystycznych młodzieży licealnej Słupska (A) i Częstochowy (B)
(opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych)

Fig. 1. Spatial distribution of past foreign tourist departures of secondary school youth from Słupsk (A) and Częstochowa (B)
(author's own elaboration based on questionnaire results)

Rys. 2. Mapa przestrzeni turystycznej wyjazdów zagranicznych młodzieży licealnej Słupska (A) i Częstochowy (B) w okresie wakacji letnich 2001 r.
(opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych)

Fig. 2. Tourist space map of foreign departures of secondary school youth from Słupsk (A) and Częstochowa (B) during summer vacation of 2001
(author's own elaboration based on questionnaire results)

Rys. 3. Rozkład przestrzenny zagranicznych wyjazdów turystycznych w przyszłości młodzieży licealnej Słupska (A) i Częstochowy (B)
(opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych)

Fig. 3. Spatial distribution of future foreign tourist departures of secondary school youth from Słupsk (A) and Częstochowa (B)
(author's own elaboration based on questionnaire results)

Młodzież licealna Częstochowy odbyła w przeszłości 2328 wyjazdów zagranicznych, co stanowi 30,2% wszystkich przeszłych podróży turystycznych. W trakcie tych wyjazdów odwiedziła 260 miejscowości i 63 kraje świata oraz 13 z 21 głównych obszarów turystycznych świata (rys. 1B).

Zdecydowanie największa liczba zagranicznych podróży w przeszłości była skierowana do krajów basenu Morza Śródziemnego. W regionie tym celem wizyt było 10 krajów oraz 115 miejscowości – 38% ogółu wyjazdów zagranicznych. Najczęściej wyjeżdżano do Włoch (308), Hiszpanii (152), Francji (193), Grecji (118) oraz Chorwacji (86). W krajach tych odwiedzano przede wszystkim miejscowości nadmorskie oraz główne centra turystyczno-krajoznawcze: Francja – Paryż, Lazurowe Wybrzeże; Włochy – Rzym, Rimini, Wenecja, Florencja, Bibione, Sycylia; Hiszpania – Barcelona, Costa Brava, Baleary; Grecja – Katerini, Paralia, Platamon, Nei Pari; Chorwacja – Split, Krk, Makarska, Rovinj).

Drugi pod względem liczby wyjazdów był obszar Europy Środkowo-Wschodniej, do którego było skierowanych 32,4% (756) wszystkich zagranicznych wyjazdów (rys. 1B). Ich celem było 68 miejscowości na terytorium 12 krajów. W tej grupie dominowały podróże do Czech (273 wyjazdy), Słowacji (172), Węgier (148) i Rosji (110). Stanowiły one 92,9% wszystkich podróży zrealizowanych w Europie Środkowo-Wschodniej.

Kolejny pod względem skali ruchu turystycznego obszar obejmował kraje Europy Zachodniej – 19,4% (453 wyjazdy) ogółu podróży zagranicznych. Najczęściej odwiedzane w tym regionie były Francja (193 wyjazdy), Niemcy (173), Austria (147), Wielka Brytania (71). Głównymi celami przeszłych wyjazdów do tych krajów były duże historyczne miasta – Paryż, Londyn oraz alpejskie ośrodki wypoczynkowe Austrii, Niemiec i Francji.

Czwarty w kolejności liczby podróży obszar obejmował kraje skandynawskie (112 zrealizowanych wyjazdów). Najczęściej wyjeżdżano do Danii (45 razy) oraz Szwecji (27). Ogółem w wymienionych czterech regionach turystycznych Europy zrealizowano ponad 94% wszystkich dotychczasowych wyjazdów zagranicznych.

Udział podróży do krajów pozaeuropejskich był znikomy i nie przekroczył 5% ogółu podróży zagranicznych. Wśród nich znalazły się wyjazdy do krajów regionu Afryki Północnej (35 wyjazdów: głównie

Tunezja, Egipt i Maroko), Bliskiego Wschodu (33 wyjazdy: Turcja i Izrael) oraz Ameryki Północnej (USA i Kanada).

Przestrzeń turystyczna aktualnych zagranicznych wyjazdów turystycznych

Zasięg przestrzenny aktualnych wyjazdów turystycznych obejmował wyjazdy zrealizowane przez obie badane populacje w okresie pomiędzy 01.09.2001 a 30.04.2002 r. W tym okresie badano kierunki wyjazdów turystycznych w czasie świąt bożonarodzeniowych, wielkanocnych oraz w okresie ferii zimowych 2002 r. i związanych z pozostałymi wyjazdami w okresach weekendowych i dniach nauki szkolnej. Okresem największej aktywności w turystyce młodzieży jest czas wakacji letnich, stąd liczba wyjazdów i odwiedzonych miejscowości była w tym okresie największa.

Ponad 30% wyjazdów wakacyjnych młodzieży słupskiej stanowiły wyjazdy zagraniczne (rys. 2A). W ich trakcie odwiedzono 76 miejscowości na obszarze 33 krajów i zrealizowano ogółem 189 podróży.

Rozkład przestrzenny tych podróży wykazuje znaczne podobieństwo do zagranicznych podróży młodzieży licealnej Częstochowy. Były one skoncentrowane w dwóch regionach: ok. 34% w krajach Europy Zachodniej – Niemcy (27), Anglia (7), Francja (6) oraz 39,0% w basenie Morza Śródziemnego – Włochy (27 wyjazdów), Hiszpania (15), Grecja (19) oraz Chorwacja (12). Ponad 15% wyjazdów było skierowanych do krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Czechy – 13, Węgry – 8, Słowacja – 6 wyjazdów). W grupie wyjazdów zagranicznych znalazło się również kilka podróży do krajów pozaeuropejskich – do USA, Kanady, Meksyku, Gruzji, Egiptu i Turcji. Najczęściej odwiedzane były nadmorskie kurorty wybrzeży Włoch i Hiszpanii (Blanes, Malgrab del Mar, Palamos, Rimini) oraz nadadriatyckie (Rab, Pula, Poreč).

Podobnie kształtowała się struktura wyjazdów turystycznych młodzieży częstochowskiej. W okresie wakacji 2001 r. za granicą zrealizowano 30,5% ogółu wszystkich wyjazdów wakacyjnych. Odwiedzono 112 miejscowości położonych na terenie 31 krajów (rys. 2B).

W rozkładzie przestrzennym tych wyjazdów dają się zauważyć dwa bieguny. Pierwszy stanowią kraje ościenne – Niemcy (28 wyjazdów), Czechy (34), Słowacja (17). Drugi, obejmujący znacznie większą liczbę

wyjazdów, bo ponad 70%, stanowią państwa basenu Morza Śródziemnego (Europy Południowej), gdzie najczęściej odwiedzanymi krajami były Grecja (68 wyjazdów), Chorwacja (60), Włochy (62) i Hiszpania (42). Ponadto odwiedzono 9 krajów pozaeuropejskich, m.in. Dominikanę, Malezję, Singapur, Japonię. W większości wyjazdy do krajów śródziemnomorskich wiązały się z wizytami w głównych kurortach nad Morzem Egejskim i Adriatykiem: Paralia, Nei Pari, Kerkira, Theologos, Split, Makarska, Rab oraz w miejscowościach wypoczynkowych Włoch: Bibione, Rimini, Cesenatica; Hiszpanii: Blanes, Malgrat del Mar, Palamos oraz Francji: Saint Tropez, Antibes. Zdecydowanie dominowały więc kierunki o charakterze wypoczynkowym.

Czynnikiem w istotny sposób różnicującym przestrzeń turystyczną wyjazdów była długość trwania podejmowanych podróży. Wyjazdy krótkookresowe (1–4 dni) skłaniały częściej do odwiedzin miejscowości w najbliższej okolicy, natomiast długookresowe były związane z częściej podejmowanymi podróżami zagranicznymi oraz odwiedzinami najatrakcyjniejszych turystycznie miejscowości kraju położonych w znacznej odległości od miejsca zamieszkania.

Wakacje letnie były okresem największej aktywności turystycznej młodzieży w jej turystyce zagranicznej, a zarazem największej liczby odwiedzonych destynacji. W okresach świąt bożonarodzeniowych oraz wielkanocnych wyjazdy zagraniczne miały charakter incydentalny i dotyczyły kilkunastu podróży ogółem dla obu grup.

Znacznie wyższą aktywność, a wraz z nią większą liczbę kierunków, odnotowano w turystyce zagranicznej badanych grup w okresie ferii zimowych. Dotyczyło to jednak głównie młodzieży licealnej Częstochowy, w znacznie mniejszym stopniu młodzieży słupskiej.

Zagraniczne wyjazdy turystyczne słupszczan ograniczyły się bowiem do kilku podróży pojedynczych osób do Niemiec, Czech, Słowacji oraz Włoch. Znacznie wyższa w tym czasie była frekwencja w wyjazdach zagranicznych młodzieży licealnej z Częstochowy. Ich dominującym kierunkiem były górskie ośrodki sportów zimowych. Najwięcej tego typu miejscowości odwiedzono na obszarze Słowacji (20 wyjazdów), Włoch (9), Austrii (6), Czech (4). Ponadto pojedyncze osoby uczestniczyły również w wyjazdach do Słowenii, Anglii, Francji, Belgii, Niemiec i Egiptu.

Pozostałe okresy roku szkolnego, obejmujące dni weekendowe oraz dni nauki szkolnej, ze względu na ograniczone możliwości uczestnictwa

w turystyce charakteryzowały się niską frekwencją. Wzięło w nich udział 36 uczniów liceów ogólnokształcących Słupska, którzy odwiedzili 20 miejscowości na obszarze 9 krajów europejskich. Podróżowano do Niemiec (12 wyjazdów), Włoch (7), Rosji (5), Danii (3), Szwecji, Belgii, Finlandii, Grecji i na Węgry (po jednym wyjeździe).

Młodzież częstochowska w tym czasie wyjeżdżała najczęściej do Czech (28 wyjazdów), Włoch (17 wyjazdów), Niemiec (11 wyjazdów), Słowacji (5 wyjazdów). Ponadto odwiedzano również Wielką Brytanię, Grecję, Francję, Egipt, Chorwację, Maltę, Austrię oraz Litwę i Węgry.

Przestrzeń turystyczna przyszłych zagranicznych wyjazdów turystycznych

Przestrzeń turystyczną przyszłych zagranicznych wyjazdów turystycznych badanych grup młodzieży rozpatrywano w ujęciu regionów oraz miejscowości, które młodzież chciałaby odwiedzić w przyszłości. Wyjazdy te następnie pogrupowano według poszczególnych krajów oraz regionów turystycznych UNWTO.

Młodzież licealna Słupska wymieniła 183 kraje i regiony świata, które chciałaby odwiedzić w swoich przyszłych podróżach turystycznych. Najwięcej wyjazdów dotyczyło: Hiszpanii (208), Włoch (136), Grecji (115), Egiptu (109), USA (89), Francji (80), Australii (62), Chin (59), Tunezji (42). Ogółem młodzież słupska zadeklarowała 2044 wizyty. Analiza rozkładu przestrzennego regionów wskazuje na dominację w grupie przyszłych destynacji turystycznych regionu basenu Morza Śródziemnego, którego dotyczyło 30,5% wszystkich deklarowanych wyjazdów. Z innych często wymienianych są kraje Europy Zachodniej (12,5% wskazań), kraje Afryki Północnej (10,0%), kraje Ameryki Północnej (8,0%), wyspiarskie kraje Azji (6,0%) oraz region karaibski (5,0%).

Młodzież licealna Częstochowy z kolei wymieniła 255 regionów na świecie zadeklarowanych do odwiedzenia. W większości określano je w ujęciu poszczególnych państw, rzadziej w ujęciu regionów czy jednostek fizycznogeograficznych w ramach poszczególnych państw, czy jednostek fizycznogeograficznych o znaczeniu kontynentalnym. Najczęściej zgłaszano chęć odwiedzenia Hiszpanii (316 wskazań), Egiptu (299),

Włoch (284), Francji (259), Grecji (257), USA (242), Australii (201), Chin (139) oraz Indii (132). Ogółem młodzież zadeklarowała 5221 podróży.

Uszeregowanie deklarowanych regionów w grupy zgodnie z podziałem świata na regiony turystyczne UNWTO pozwala zauważyć, że podobnie jak w odniesieniu do przestrzeni zagranicznej wyjazdów aktualnych i dotychczasowych zaznacza się dominacja krajów basenu Morza Śródziemnego (32%). W dalszej kolejności pojawiają się nowe regiony, jak obszar Afryki Północnej (11,7% wskazań), Ameryki Północnej (9,0%), Europy Zachodniej (9,6%) oraz obszar karaibski (6,0%).

Znikomy jest procent planowanych podróży do krajów ościennych, co może wskazywać, że wyjazdy aktualne i dotychczasowe do tych krajów są raczej podyktowane bieżącymi możliwościami realizacji potrzeb turystycznych, związanymi z dobrą dostępnością komunikacyjną, a przez to niższymi kosztami podróży.

Rozkład przestrzenny najczęściej deklarowanych do odwiedzenia regionów jest bardzo podobny w obu badanych populacjach. Można na tej podstawie wysnuć wniosek, że preferencje turystyczne wyjazdów w makroskali (wyjazdy zagraniczne) w odniesieniu do młodzieży pochodzącej z różnych środowisk są wysoce zunifikowane i w większym stopniu determinowane ogólną atrakcyjnością turystyczną miejscowości i regionów świata.

W rozkładzie zagranicznej przestrzeni turystycznej „marzeń” rola czynnika kontrastowości krajobrazu wraz z ogólną atrakcyjnością turystyczną poszczególnych regionów świata jest w znacznie mniejszym stopniu modyfikowana czynnikami natury ekonomicznej. Można powiedzieć, że przestrzeń turystyczna wyjazdów przyszłych zostaje uwolniona od „balastu” czynnika dostępności i związanego z nim elementu kosztów podróży i stanowi rzeczywisty obraz preferencji w zagranicznej turystyce młodzieży.

Młodzież licealna Słupska chciałaby w przyszłości odwiedzić 185 miejscowości na świecie (rys. 3A). Wśród najczęściej wymienianych znalazły się Paryż (162), Nowy Jork (107), Londyn (106), Rzym (95), Ateny (49), Sydney (39), Barcelona (35), Rio de Janeiro (28). Większość wymienionych miast jest skoncentrowana w dwóch regionach – Europy Zachodniej (29,4%) oraz Europy Południowej (27,1%). Około 15% młodzieży licealnej Słupska deklarowała chęć odwiedzin miast położonych w regionie Ameryce Północnej (przede wszystkim USA), 5,7% –

w Europie Środkowo-Wschodniej, a 5% – w miastach na terytorium wyspiarskich państw Azji.

Młodzież licealna Częstochowy wskazała 336 miejscowości na świecie, które chciałyby odwiedzić w przyszłości (rys. 3B). Najczęściej wymieniane były: Paryż (430), Rzym (264), Londyn (233), Madryt (146), Wenecja (114), Barcelona (118), Nowy Jork (213), Meksyk (125), Ateny (147). Miasta te, pogrupowane, wskazują na dominację czterech regionów UNWTO, w których zlokalizowana jest większość miast deklarowanych do odwiedzenia w przyszłości. Są to obszar Europy Południowej (40% deklarowanych wyjazdów) i Europy Zachodniej (13,5%) oraz region Ameryki Północnej (14%) i Europy Środkowo-Wschodniej (10%).

Warto odnotować pewne różnice, jakie zarysowują się w zasięgu przestrzennym wyjazdów w przyszłości obu badanych grup na podstawie deklarowanych regionów turystycznych oraz miejscowości turystycznych. Zdecydowana dominacja obszaru Morza Śródziemnego oraz wysoki udział innych regionów dysponujących walorami przyrodniczymi może wskazywać, że regiony turystyczne są identyfikowane z walorami naturalnymi środowiska, w tym przede wszystkim wypoczynkowymi. Znaczny udział obszaru Europy Zachodniej w mapie przyszłych podróży obu badanych grup może wskazywać na zainteresowanie dorobkiem kultury materialnej związanej z miastami, obiektami kultury, nauki, sztuki, dla których lokalizacją są konkretne historyczne miasta.

Ponadto w mentalnej mapie przyszłych wyjazdów badanych grup znaczący udział mają obszary dotychczas niepenetrowane przez młodzież, kojarzone z odmiennością krajobrazową, klimatyczną oraz kulturową.

Podsumowując analizę zasięgu przestrzennego deklarowanych w przyszłości zagranicznych wyjazdów turystycznych, warto zwrócić uwagę na wysoki stopień podobieństwa pomiędzy preferencjami przestrzennymi obu populacji w zakresie dominujących kierunków. Potwierdzają to wysokie wartości współczynników korelacji rang Spearmanna (tab.1).

Wydaje się, że obok czynnika ogólnej atrakcyjności turystycznej obszaru istotnym modyfikatorem zasięgu przestrzennego planowanych podróży obu badanych populacji mogła być dostępność komunikacyjna (niewielka przewaga obszaru Europy Zachodniej nad obszarem Europy Południowej w wyjazdach młodzieży słupskiej oraz dominacja obszaru Europy Południowej w przyszłych wyjazdach młodzieży licealnej Częstochowy). Wskazują na to wysokie wartości współczynników korelacji rang

Spearmana, zwłaszcza w odniesieniu do wyjazdów dotychczasowych, jak i przyszłych (tab. 1).

Tabela 1. Współczynniki korelacji rang Spearmanna dla przestrzeni aktualnej, przeszłej i przyszłej wyjazdów zagranicznych młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy

Table 1. Spearman's rank correlation coefficients for present, past and future foreign departures of secondary school youth from Słupsk and Częstochowa

Wartości współczynników korelacji rang Spearmanna Values of Spearman's rank correlation coefficients	Młodzież licealna Częstochowy Secondary school youth from Częstochowa			Młodzież licealna Słupska Secondary school youth from Słupsk		
	Przestrzeń aktualna Present space	Przestrzeń przeszła Past space	Przestrzeń przyszła Future space	Przestrzeń aktualna Present space	Przestrzeń przeszła Past space	Przestrzeń przyszła Future space
Przestrzeń aktualna Present space	1,00	0,93	0,71	1,00	0,92	0,45
Przestrzeń przeszła Past space	0,93	1,00	0,60	0,92	1,00	0,48
Przestrzeń przyszła Future space	0,71	0,60	1,00	0,45	0,48	1,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.
Source: author's own elaboration based on questionnaire results.

Podobny obraz przestrzeni turystycznej wyjazdów zagranicznych deklarowanych przez obie badane populacje młodzieży w przyszłości może prowadzić do wniosku, że czynnik krajobrazowy (kontrastowości krajobrazu miejsca zamieszkania i miejsca recepcji turystycznej) w niewielkim stopniu wpływa na zróżnicowanie rozkładu przestrzennego podróży.

Zasięgi przestrzenne deklarowanych w przyszłości wyjazdów turystycznych obu badanych populacji są w wysokim stopniu zbliżone do rozkładu międzynarodowego ruchu turystycznego według UNWTO¹. Można z tego wnioskować, że rozmieszczenie destynacji turystycznych badanych grup młodzieży nawiązuje do aktualnie panujących trendów w roz-

¹ W zestawieniu tym wykorzystano dane o międzynarodowym ruchu turystycznym na świecie w 2001 r. z uwzględnieniem regionów turystycznych świata za UNWTO (2005).

mieszczeniu międzynarodowego ruchu turystycznego. Potwierdzają to wartości współczynników korelacji rang Spearmanna obliczone dla rozkładów przestrzennych wszystkich wydzielonych typów przestrzeni związanych z ruchem turystycznym badanych populacji i danych dotyczących międzynarodowego ruchu turystycznego w 2001 r. (tab. 2).

Tabela2. Współczynniki korelacji rang Spearmanna przestrzeni aktualnej, przeszłej i przyszłej krajowych wyjazdów turystycznych młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy w odniesieniu do rozmieszczenia międzynarodowego ruchu turystycznego na świecie

Table 2. Spearman's rank correlation coefficients for present, past and future foreign departures of secondary school youth from Słupsk and Częstochowa in relation to spatial distribution of global, international tourist movement

Wartości współczynników korelacji rang Spearmana Values of Spearman's rank correlation coefficients	Młodzież licealna Słupska Secondary school youth from Słupsk			Młodzież licealna Częstochowy Secondary school youth from Częstochowa		
	Przestrzeń aktualna Present space	Przestrzeń przeszła Past space	Przestrzeń przyszła Future space	Przestrzeń aktualna Present space	Przestrzeń przeszła Past space	Przestrzeń przyszła Future space
Przestrzeń aktualna Present space	0,50	0,75	0,77	0,42	0,53	0,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.
Source: author's own elaboration based on questionnaire results.

Warto jednocześnie zwrócić uwagę na wyższy poziom korelacji danych w zakresie rozkładu przestrzennego wyjazdów dotychczasowych i aktualnych młodzieży licealnej Częstochowy i danych dotyczących rozmieszczenia międzynarodowego ruchu turystycznego na świecie oraz na niższe wartości korelacji tych danych w relacji do przestrzeni wyjazdów przyszłych. Prawdopodobnie jest to wynikiem wyższego statusu materialnego młodzieży licealnej Częstochowy i związanego z nim częstszego dotychczasowego uczestnictwa w turystyce zagranicznej, które jednocześnie wpływa na szerszy zakres przestrzenny podejmowanych w przeszłości i aktualnie wyjazdów. W przypadku młodzieży licealnej Słupska najwyższe wartości analogiczny współczynnik osiąga dla wyjazdów przyszłych, co może wskazywać na niższy poziom

zaspokojenia potrzeb aktualnych i dotychczasowych związanych z uczestnictwem w międzynarodowym ruchu turystycznym oraz wysoki deklarowany poziom zainteresowania turystyką zagraniczną w przyszłości.

Podsumowanie

Analiza rozkładu kierunków zagranicznych wyjazdów turystycznych młodzieży licealnej ze Słupska i Częstochowy wskazuje na wysoki stopień ich podobieństwa. Rozkład przestrzenny tych wyjazdów w niewielkim stopniu różnicuje obie badane populacje. Zasięgi przestrzenne wyjazdów turystycznych badanych grup młodzieży w znacznym stopniu są zbliżone do rozkładu przestrzennego międzynarodowego ruchu turystycznego, co może wskazywać, że kierunki wyjazdów młodzieży są w znacznej mierze determinowane ogólną atrakcyjnością turystyczną miejscowości i regionów turystycznych świata oraz powszechną „modą” na określone destynacje w turystyce międzynarodowej.

Literatura

- Bartkowski T., 1986, *O zakresach niektórych podstawowych pojęć nauki o turystyce i turyzmie*, Acta Universitatis Lodziensis, Turyzm, 2.
- Glücksman R., 1935, *Allgemeine Fremdenverkehrskunde*, Bern.
- Lancaster K.J., 1966, *A New Approach to Consumer Theory*, Journal of Political Economy, 74.
- Liszewski S., 1995, *Przestrzeń turystyczna*, Turyzm, 5 (2).
- Lubowicz Z., 1996, *Turystyka młodzieży szkół ponadpodstawowych w 1995 roku*, Problemy Turystyki, 1–4.
- Lubowicz Z., 1999, *Badania wyjazdów turystycznych młodzieży szkół ponadpodstawowych*, Problemy Turystyki, 2.
- Lubowicz-Giereluk Z., 2000, *Turystyka młodzieży szkół ponadpodstawowych w 1999 roku i w okresie przerwy semestralnej 2000 roku*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- Łaciak J., 1997, *Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych*, Warszawa.
- Łaciak J., 1999, *Zagraniczne podróże i wydatki Polaków w 1998 roku*, Warszawa.
- Łaciak J., 2003, *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2002 roku*, Warszawa.
- Łaciak J., 2005, *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2004 roku*, Warszawa.
- Matczak A., 1992, *Model badań ruchu turystycznego*, Łódź.

- Matczak A., 1993, *Percepcja przestrzeni turystycznej Polski przez młodzież licealną Łodzi*, Turyzm, 3 (2).
- Matczak A., 1996, *Percepcja regionalnej przestrzeni turystycznej przez uczniów szkół licealnych Łodzi*, Turyzm, 6 (1).
- Ostrowski S., 1972, *Ruch turystyczny w Polsce*, Warszawa.
- Ostrowski S., 1988, *Rozumienie turystyki*, Problemy turystyki, 3 (41).
- Parzych K., 2002, *Uczestnictwo młodzieży licealnej Słupska w wyjazdach turystycznych w roku szkolnym 2001/2002*, [w:] *Geograficzne uwarunkowania rozwoju Małopolski*, 51 Zjazd PTG, Kraków.
- Parzych K., 2003, *Aktywność turystyczna młodzieży licealnej Częstochowy w okresie ferii zimowych 2002*, [w:] *Geograficzne aspekty globalizacji i integracji europejskiej*, 52 Zjazd PTG, Opole.
- Różycki P., 2001, *Aktywność turystyczna młodzieży polskiej w świetle dotychczasowych badań*, Folia Turistica, 9.
- Stachowski J., 1987, *Modele lokalizacji zagospodarowania turystycznego i turystyki*, Acta Universitatis Lodziensis, Turyzm, 3.
- Stachowski J., 1993, *O pojmowaniu przestrzeni w geografii turystyki*, Acta Universitatis Nicolai Copernici, 82.
- UNWTO Tourism Highlights, 2005.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1978, *Podstawy geografii turystyki*, Warszawa.

**Spatial diversity of foreign tourist destinations of youth
on the example of tourist departures of secondary school
youth from Słupsk and Częstochowa**

Summary

The issue of tourist destinations is substantial in the research on the tourist activity. The presented article is the analysis of spatial range of present and past tourist departures of the two secondary school youth groups – from Słupsk and from Częstochowa. Scope of travels, undertaken by both examined groups, was described in relation to the past, present and future travels. Maps of past, present and future departures show that travel destinations of both examined populations are similar and mainly include popular tourist regions of South and Mediterranean Europe, Western and Central-Eastern Europe. The comparative analysis of past, present and future departures' space shows a major correlation of past and future departures' space and a smaller correlation of future and present tourist destinations with the declared space of future departures. Moreover, the spatial ranges of departures of both youth groups are highly correlated with data on spatial ranges of international tourist movement globally.

Translated by Krzysztof Parzych